

Képfeltár

Gondolatpár / párhuzamok egy emlékkép és egy opponencia között
(Mátételki Ákos diplomamunkájához
Veszprém, Könyvkötő Manufaktúra és Múzeum)

A minap egy közel húsz évvel ezelőtti kirándulás képeit próbáltam rekonstruálni. Vezetőül mindössze néhány saját fotó, és egy kis jegyzetfüzet szolgált, utóbbiban rajzok, vázlatok. Hogy az elmosódott emlékképek tisztulhassanak, a mai technikát hívtam segítségül: a Google Earth könnyedén kezelhető felületét. A jó támpontokat biztosító, a rendszer részeként lehívható fotók segítettek a tájékozódásban. Egyre-másra bukkantak elő ismerős részletek, állt újra össze egy-egy tér hangulata, karaktere, élesek részletei. Meglepett a párperces vázlatok pontossága: összehasonlítva őket a szinte azonos nézőpontból készült fotókkal, alig mutatkozik eltérés. De még meglepőbb, hogy mások, eltérő időpillanatokban, szinte ugyanazt a képet tartották érdemesnek a megörökítésre. Egyre izgatottabban kutattam a hajdan bejárt területeket, kerestem az én képtöredékeim helyét a képernyőn – az esetek többségében sikerrel.

A veszprémi diplomamunkával való ismerkedés is hasonló élmény: itt is egy pontosan megrajzolt térképbe próbálom behelyezni magam, azokkal a képekkel, élményekkel, érzésekkel felszerelve, melyek Veszprémhez, és azon belül ehhez a helyhez kötnek. Egy ma, más által megrajzolt kép ösztökél, hogy emlékképeket retusáljak, és végül eldöntsem, milyen is a látvány, hogy megfogalmazzam, hiteles-e? Ez az eset persze bonyolultabb: a kép, melyhez a magam töredékeit illeszttem, átirat. Egy ma még meglévő kép átirata: személyes, szubjektív. És a ma meglévő kép is átirat: egy régvolt, egységes látvány részeként megfogalmazott épületegyüttes erősen erodálódott torzója. Az a hajdan volt kép a helyszínrajzon jól körvonalazódik. A beépítés egységes, a Várhegy és a Benedek hegy tövében lassan elfogyó teleksáv természetes része. Az elfogyás megtestestítője. Ez a képesség fennmarad. Az új, tervezett beépítés, okosan őrizve a régi mozdulatokat, átörökíti az elfogyás, a fellazulás érzését. Jó döntés!

Emlékszem egy évekkel ezelőtti sétára. A Polyák-féle lakóegyüttes helyszínét vizsgáltuk – még beépítés nélkül. Izgalmas feladatnak ígérkezett. Akkor talán ezek a házak még egyben voltak, tetőikkel mintha diktáltak volna. Mára megfordult a helyzet. Az új lakóegyüttes átírta az erőviszonyokat – most ő diktál. Ákos pedig pontosan érti, meddig léphet. A diplomamunkában megfogalmazott emeletes tömegek arányosak, a kép kiegyensúlyozott. A magastető erőlködés nélkül találja meg paramétereit. Ezt talán a makett igazolja a leghitelesebben. Pedig ezt manapság nem könnyű elérni. Szóval, ez is kipipálva.

Az épületek két elemből építkeznek: szemben a hagyományos felmenő falak–tetőzet párosítással, a választóvonal itt elmozdul. A hagyományosan falazott földszint – tetőbe átforduló emelet páros lép a helyébe. Ez újítás, de ül. Az elemszám (esetünkben két elem) megtartása erősebb szempontnak tűnik, mint a választóvonal hagyományos helyzete. Lehet, van még egy áttételes magyarázata a sikeres manővernek: ez a funkcióból vezethető le – egy csavarral.

De előbb egy szót a választott szerepről: könyvkötő manufaktúra és múzeum. Ez is visszatekintés. A könyvkötés is, a kézművesség is – segítség hozzá a múzeum. A kiszemelt vállalkozás okosan építi fel a képet, melyet környezete felé mutat: minden szó, minden jelző a helyén. A termék ennek megfelelően tetszetős, szerethető, egyéni. Két alapvető eleme (borító és gerinc) az elvárásoknak tökéletesen megfelel: a fa lap az átlagos borítóknál hatékonyabban véd, a bőr gerinc pedig hajlékonyabb, tartósabb, értékállóbb választható társainál.

Szóval ide akartam kilyukadni: ez is két elem. Az egyik az átlagosnál masszívabb, stabilabb (mint a kőfal a falak társadalmában), a másik hajlékony, képes a síkokat finoman átfordítani (mint a tető, tördelt, hajtogatott síkrendszerével)

De azért van itt egy harmadik szereplő. Látszólag epizódszerep az övé – valójában sok minden múlik rajta: ez a kapcsolat a két elem között.

Ezt jól megoldani!

Úgy tűnik, az Agenda Natura ezt megoldotta. A képek legalábbis ezzel biztatnak. És hogy látjuk ezt az épületnél? A földszinti falazott test az emeleti testrészhöz elegáns egyszerűséggel kapcsolódik. Van azonban egy új kapcsolati kényszer: az épületek az emeleti szinten horizontálisan kapcsolódnak egymáshoz. Ez a működést alapvetően jól szolgálja. Az eszköz azonban, mely megoldja a kapcsolatot, számomra még kiforratlan, kiegyensúlyozatlan. Itt van helye még az innovációnak – a megoldás lehet még egyszerűbb, még árnyaltabb. (Legalábbis, én „vevőként” más kapcsolatot is el tudok képzelni.)

A könyvkötés is egyénre szabott kíván lenni. Ha ezt a szándékot egy pillanatra átvethetjük a tervezett házra, két ponton alakítanám még a részleteket. Egyik a múlthoz csatol vissza, a másik a tervezett jövőképet befolyásolhatja:

A bontandó elemek sorában felfedeztem egy, az utcával párhuzamos, meglévő kő kerítést, a belső oldalon. Ez az elem valójában gazdagítja az együttes téri világát, azzal, hogy a közlekedőhöz önálló udvart – kertet rendel. (Vessünk egy pillantást a korabeli helyszínrajz gyönyörűen kidolgozott kertjeire!). De túl azon, hogy a téri világ tartalmasabbá, színesebbé válhat általa, valószínű, hogy finom irányítottsággal a múzeum bejáratát is ügyesebben tárja fel.

Ide kötődik a másik észrevétel (egyéni igény): a múzeum bejárata, mint új elem, erőteljesen rátapad a meglévő épületre. Ez túl direkt kötődés. Gyengíti az egyébként mindenütt nagyvonalúan, elegánsan kezelt térkapcsolatokat, részleteket.

A képféjtés eredménye?

Szimpatikus, helyálló gondolatok, hiteles, logikus döntések, természetes látvány.

Ami ezt a képet igazán széppé, természetessé varázsolja, az az arányossága. A megtartott, és a tervezett új elemek arányos megválasztása.

A diplomamunkát dicsérettel elfogadásra javaslom

Esztergom, 2011. 06. 25.

Karácsony Tamás
építész